

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства
Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ВСТУП ДО ФАХУ

рівень вищої освіти	<u>бакалавр</u>
галузь знань	<u>01. Освіта,</u> <u>10 Природничі науки</u>
спеціальність	<u>014.07. Середня освіта (Географія),</u> <u>106 Географія</u>
освітня програма	<u>Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота,</u> <u>Географія, природознавство та спортивно-туристська робота,</u> <u>Географія рекреації та туризму,</u> <u>Геоурбаністика, регіоналістика та країнознавство,</u> <u>Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток,</u> <u>Картографія, геоінформатика і кадастр,</u> <u>Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів</u>
вид дисципліни	<u>нормативна</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2020 / 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«31» серпня 2020 року, протокол № 14

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Катерина СЕГІДА, д. геогр. н., доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства
Валентина КЛИМЕНКО, доцент кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

Протокол № 6 від «25» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Людмила НЕМЕЦЬ)
(прізвище та ініціали)

«25» серпня 2020 р.

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол № 1 від «31» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Юлія ПРАСУЛ)
(прізвище та ініціали)

«26» серпня 2020 р.

Програму погоджено методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 13 від «31» серпня 2020 р.

Голова методичної комісії

(підпис)

(Олександр ЖЕМЕРОВ)
(прізвище та ініціали)

«31» серпня 2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни уточнена відповідно до освітньо-професійних програм, затверджених у новій редакції (рішення Вченої ради ХНУ імені В.Н. Каразіна, протокол № 13 від 26.08.2020 р., у зв'язку з впровадженням Стандарту вищої освіти за спеціальністю 106 Географія, погоджена з гарантантами освітніх програм) та наказу по Харківському національному університету імені В.Н. Каразіна «Про організацію освітнього процесу у 1 семестрі 2020/2021 навчального року» №0202-1/260 від 07.08.2020 р.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Вступ до фаху» складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів за спеціальностями 106 Географія, освітньо-професійними програмами «Географія рекреації та туризму», «Геоурбаністика, регіоналістика та країнознавство», «Картографія, геоінформатика і кадастр», «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток», «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів» та 014.07 Середня освіта (Географія) за освітньо-професійними програмами «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота» та «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів уявлення про географію як науку, навчальну дисципліну і спеціальність, предметне поле її спеціальних та галузевих теорій, структуру сучасної географії, історію становлення і розвитку географії як науки, місце географії у сучасному світі та роль географа у прикладних дослідженнях.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є

- забезпечити засвоєння знань про об'єкт, предмет, сучасну структуру та розвитку географії як науки; роль географічної освіти у сучасному світі, компетентності сучасного географа;
- дати основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань за освітніми програмами спеціальностей;
- навчити самостійно планувати й здійснювати самостійну й індивідуальну роботу з географічних дисциплін; користуватися методичним апаратом підручників і навчальних посібників з географії.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
30 год.	4 год.
Практичні, <u>семінарські</u>	
15 год.	4 год.
Лабораторні	
Самостійна робота	
75 год.	112 год.
Індивідуальні завдання:	

1.6. Заплановані результати навчання:

формування загальних та фахових компетентностей:

- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; вдосконалювати власне навчання і виконання, включно з розробленням навчальних і дослідницьких навичок, орієнтуватися у світовому й національному географічному науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності.

- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів),
- соціально відповідально та свідомо, включаючи ділові комунікації та етику ділового спілкування, мати навички забезпечення безпеки життєдіяльності.
- Усвідомлення предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального предмету / процесу, здійснювати структурування навчального матеріалу.

- Усвідомлення суспільної значущості своєї педагогічної діяльності та відповідальності, здатність здійснювати професійну саморегуляцію, а також продовжувати навчання та вдосконалення своїх знань й умінь із значним ступенем автономії.

досягнення програмних результатів навчання :

- Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.

- Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ.

- Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

- Володіти навичками спілкування з представниками інших професійних груп, у тому числі у загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладах

- Знати основні історичні етапи розвитку предметної області.

- Знати і розуміти принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти).

- Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.

- Уміти застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності, застосовувати державну та іноземну мови у професійній діяльності.

- Здатність цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.

- Здатність самостійно організувати процес навчання упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності предметні компетентності, що здобуті під час навчання, нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни формуються знання і розуміння:

- основні історичні етапи розвитку предметної області;
- концепти природничих, суспільних і точних наук в обсязі, необхідному для засвоєння географічних дисциплін;
- чинники диференціації природи, принципи ландшафтної організації географічної оболонки;
- розуміння географічних основ раціонального природокористування та охорони природи;
- вимоги державного стандарту підготовки бакалаврів зі спеціальностей;
- об'єкт і предмет вивчення сучасної географії, структуру системи географічних наук, місце географії в системі наук;
- історію розвитку географії як науки, та історію розвитку географічної думки;
- методи географічних досліджень; внесок видатних географів у розвиток науки;
- основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань за освітніми програмами «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток», «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів», «Картографія, геоінформатика і кадастр», «Географія рекреації та туризму», «Геоурбаністика, регіоналістика та країнознавство», (спеціальності 106 Географія) та освітньо-професійними програмами «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота», «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота» (спеціальності 014.07.Середня освіта (Географія)).

У результаті вивчення навчальної дисципліни формуються уміння і навички:

- володіти базовими знаннями природничо-географічних наук: об'єктно-предметна область, поняттєво-термінологічний апарат, теорії і концепції, закони і закономірності, методи дослідження тощо;
- володіти базовими знаннями суспільно-географічних наук: об'єктно-предметна область, поняттєво-термінологічний апарат, теорії і концепції, закони і закономірності, методи дослідження тощо;
- збирати, обробляти, аналізувати і систематизувати наукову та технічну інформацію для вирішення географічних завдань;
- оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності;
- застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності, застосовувати державну та іноземну мови у професійній діяльності;
- цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва;
- самостійно організувати процес навчання упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності предметні компетентності, що здобуті під час навчання, нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності;
- аналізувати навчальний план і складати індивідуальну робочу програму засвоєння дисципліни;
- ефективно використовувати у навчальній діяльності демократичні підходи, керуючись принципом партнерства викладача і студента;
- зосереджувати увагу на вивченні головних понять навчальної дисципліни й уміння активно використовувати допоміжні поняття;

- знаходити істотні й незначні розходження у визначеннях різних авторів тих чи інших понять;
- створювати умови для формування своїх знань;
- ефективно організувати самостійну роботу;
- оформляти у відповідності до вимог курсову, дипломну, кваліфікаційну роботу, наукову працю.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Географічна освіта

Лекція 1. Історія розвитку географічної освіти. Історія географічної освіти. Географія стародавнього світу. Географічні дослідження та освіта Середньовіччя. Географія ХХ ст.. Сучасні географічні школи. Роль географічної освіти у сучасному світі. Компетентності сучасного географа.

Лекція 2. Освітня система в Україні. Нормативно-правова база освіти. Особливості української географічної освіти. Особливості навчального процесу в Україні та світі. Досвід США та країн Європи. Бакалаврські та магістерські програми за спеціальністю Географія та Середня освіта (Географія). Закон України про освіту. Методичні рекомендації МОН України щодо викладання географії. Інші законодавчі документи, що регламентують освітню діяльність.

Лекція 3 . Освітньо-кваліфікаційна характеристика та компетентнісний підхід до її формування. Освітньо-професійна програма та навчальний план. Засоби діагностики якості підготовки фахівців та державна атестація. Форми організації навчального процесу в університеті. Структура навчального плану та його складові. Контрольні заходи та методи їх проведення. Тестування та його види і особливості. Організація навчання студента та структура навчального кредиту. Тестування та його види і особливості.

Лекція 4. Система освіти та її складові Аналіз навчальних програм для учнів 1-11 класів «Географія» за академічним і профільним рівнем стандарту.

Тема 2. Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток

Лекція 5-6. Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток: основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань. Методологічні основи економічної та соціальної географії. Інструментарій науки. Основні поняття та категорії. Сучасні концепції та ключові теорії в галузі соціальної, економічної географії, регіоналістики. Компетентності фахівця за освітньою програмою. Місце сучасного економ географа у вирішенні проблем регіонального розвитку. Соціальний запит та сучасні виклики. Прикладне значення суспільно-географічних досліджень.

Тема 3. Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів

Лекція 7-8. Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів: основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань. Методологічні основи фізичної географії, моніторингу і кадастру природних ресурсів. Компетентності фахівця за освітньою програмою. Місце сучасного географа у вирішенні проблем раціонального природокористування та охорони природи, моніторингу довкілля, кадастру природних ресурсів; володіння сучасними геоінформаційними технологіями. Організація науково-дослідної роботи. Нормативно-правове забезпечення природоохоронної діяльності. Прикладне значення фізико-географічних досліджень.

Поточна контрольна робота

Тема 4. Географія рекреації та туризму

Лекція 10-12. Географія рекреації та туризму: основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань. Методологічні основи географії рекреації та туризму. Інструментарій науки. Основні поняття та категорії. Сучасні концепції та ключові теорії географії рекреації та туризму. Компетентності фахівця за освітньою програмою. Місце сучасного фахівця у галузі географії рекреації та туризму у вирішенні проблем сьогодення. Соціальний запит та сучасні виклики.

Тема 5. Геоурбаністика, регіоналістика та країнознавство

Лекція 13. Геоурбаністика, регіоналістика та країнознавство: основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань. Методологічні основи геоурбаністики, регіоналістики, країнознавства. Інструментарій науки. Основні поняття та категорії. Сучасні концепції та ключові теорії в галузі геоурбаністики, регіоналістики, країнознавства. Компетентності фахівця за освітньою програмою. Місце сучасного фахівця у галузі геоурбаністики, регіоналістики, країнознавства у вирішенні проблем сьогодення. Соціальний запит та сучасні виклики.

Тема 6. Картографія, геоінформатика і кадастр

Лекція 14. Картографія, геоінформатика і кадастр: основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань. Методологічні основи картографії, геоінформатики і кадастру. Сучасні концепції та ключові теорії в галузі картографії, геоінформатики і кадастру. Компетентності фахівця за освітньо-професійною програмою. Місце сучасного фахівця у галузі картографії, геоінформатики і кадастру у вирішенні проблем сьогодення. Організація науково-дослідної роботи. Соціальний запит та сучасні виклики.

Підсумкова (Залікова) контрольна робота

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма					Заочна форма						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	ср		л	с	лаб	інд	ср
1												
Тема 1. Географічна освіта	26	8	3			15	26	1,5	1,5			23
Тема 2. Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток	16	4	2			10	16	0,5	0,5			15
Тема 3. Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів	18	6	2			10	18	0,5	0,5			17
Тема 4. Географія рекреації та туризму	20	6	4			10	20	0,5	0,5			19
Тема 5. Геурбаністика, регіоналістика та країнознавство	14	2	2			10	14	0,5	0,5			13
Тема 6. Картографія, геоінформатика і кадастр	26	4	2			20	26	0,5	0,5			25
Усього годин	120	30	15			75	120	4	4			112

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні компетентності в сучасній географічній освіті	3
2	Освітні системи країн світу та місце в них економічної, соціальної географії, геурбаністики, регіоналістики та країнознавства	4
3	Освітні системи країн світу та місце в них географії рекреації та туризму	4
4	Освітні системи країн світу та місце в них фізичної географії, моніторингу і кадастру природних ресурсів, картографії, геоінформатики і кадастру	4
Усього		15

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Ознайомитися з особливостями географічних знань у Стародавній Греції, Стародавньому Римі, у середньовіччі (в Європі й арабському світі). Обговорення на семінарському занятті	5	10
2	Ознайомитися з нормативними документами забезпечення якості освіти в Україні Обговорення на семінарському занятті	10	10
3	Ознайомитися з методологічними основами економічної, соціальної географії та регіонального розвитку Обговорення на семінарському занятті	10	15
4	Ознайомитися з методологічними основами фізичної географії, моніторингу і кадастру природних ресурсів Обговорення на семінарському занятті	10	15
5	Ознайомитися з методологічними основами географії рекреації і туризму Обговорення на семінарському занятті	10	15
6	Ознайомитися з методологічними основами геоурбаністики, регіоналістики та країнознавства Обговорення на семінарському занятті	10	15
7	Ознайомитися з методологічними основами картографії, геоінформатики і кадастру Обговорення на семінарському занятті	10	15
8	Підготовка до поточної та підсумкової контрольної роботи	10	17
Усього		75	112

6. Індивідуальне завдання

Не передбачено.

7. Методи контролю

- Усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне);
- Письмовий контроль;

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Підсумкова (залікова) робота	Сума
С1	С2	С3	С3				
10	10	10	10	20	60	40	100

С 1, С 2, ... – семінарське заняття

Семінарське заняття – 10 балів:

- доповіді за темами – 5 балів;
- відповіді на запитання – 3 бали.
- участь у дискусії – 2 бали.

Контрольна робота, передбачена навчальним планом – 20 балів:

- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 4 *5 бали.

Підсумкова (залікова) робота – 40 балів:

- тестові завдання – 10 балів
- завдання на розкриття сутності понять – 12 балів;
- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 2*9=18 балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90-100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

9. Рекомендована література:

Основна

1. Вступ до географії: Навчальний посібник / Л.М. Булава. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2010. – 32 с.
2. Вступ до фаху: географія і суспільство. Навч. посіб. / І.В. Гукалова, Д.С. Мальчикова. Стереотип. вид. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. – 268 с.
3. Гришанков Г. Е. Введение в физическую географию. Предмет и метод./ Г.Е. Гришанков – К., 2001. - 249с.
4. Булава Л.М. Вступ до географії: Навчальний посібник / Л.М. Булава. – Полтава: ПДПУ імені В. Г.Короленка, 2010.
5. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с

6. Кравець О.М. Конспект лекцій з дисципліни «Вступ до фаху» (для студентів 1 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 6.020107 «Туризм») [Текст] / О. М. Кравець; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 98 с.
7. Максаковский В.П. Географическая картина мира. Кн. I: Общая характеристика мира/ В.П. Максаковский. – М.: Дрофа, 2008. – 495 с
8. Мезенцев К. В. Проблеми та перспективи української суспільної географії ХХІ століття <http://www.academia.edu/2548348>
9. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч. посібник. / Г.М. Мешко. – К.- Академвидав, 2010. – 200 с.
10. Немець Л. М. Сучасна соціальна географія: аналіз стану, проблеми та перспективи / Л. М. Немець // Часопис соціально-економічної географії випуск 13(2). – 2012. – с. 14-20.
11. Немець Л. М. Місце суспільної географії у підготовці фахівців спеціальності «Науки про Землю» / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева, Л. В. Ключко // Від географії до географічного країнознавства: еволюція освітньо-наукових ідей та пошуків (до 140-річчя започаткування географії у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 11-13 жовтня 2016 р.). – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2016. – С. 111-113.
12. Немець Л. М. Суспільна географія: сучасні виклики, реалії, перспективи / Л. М. Немець // Регіон 2018: стратегія оптимального розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 8 – 9 листопада 2018 р.). – Харків, 2018. – с. 37-42
13. Немець Л.М. Сучасна суспільна географія: реалії, виклики, досвід змін у науці та освіті / Л. Немець, К. Сегіда, Є. Телебенєва, Л. Ключко // Суспільна географія: наукові традиції та сучасні виклики: матеріали Всеукраїнського наукового семінару, присвяченого 110-літтю від народження доктора географічних наук, професора О. Т. Ващенко (м. Львів, 13 грудня 2018 р.) / [відп. ред. проф. О. Шаблій]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – С. 65- 69.
14. Олійник Я. Б. Проблеми розвитку сучасної географічної освіти в Україні / Я. Б. Олійник // Сучасні проблеми розвитку географічної освіти і науки в Україні : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 26-28 листопада 2015 р.) / Київ, нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : ЦОП «Глобус», 2015. – С. 3-5.
15. Топчиев А. Г. Методологические проблемы и трансформации в современной социально-экономической географии / А. Г. Топчиев, В. В. Яворская // Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки, випуск 1(16), 2011. – <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/8119>
16. Топчієв О. Г. Методологічні трансформації предметної області вітчизняної географії / О. Г. Топчієв // Українська географія: сучасні виклики : збірник наукових праць у 3-х томах. Т. 1. – К. : Прінт-Сервіс, 2016. – 235 с.
17. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с.;
18. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика: Навчальний посібник. – Одеса, 2005. – 632 с.
19. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – Вид. 3-тє, перероб. і доп. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 168 с.
20. Шаблій О.І. Основи суспільної географії: Підручник: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – С. 102;

21. Шищенко П. Г. Чому географічна освіта має свою міжнародну Хатію / П. Г. Шищенко, Н. В. Мунич, О. Ю. Дмитрук // Сучасні проблеми розвитку географічної освіти і науки в Україні : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 26-28 листопада 2015 р.) / Київ, нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : ЦОП «Глобус», 2015. – С. 5-8.

Допоміжна

1. Багров Н.В. Парадигма современной географии: от ретроспекции к соционоосферному направлению / Н.В. Багров // Український географічний журнал. — 2011. — № 2. — С. 10-15.
2. Багров М.В. Статус, місія і перспективи географії: Про сучасні підвалини давньої науки / М.В. Багров, Л.Г. Руденко, І.Г. Черваньов// Український географічний журнал. – 2010 - №2. – С. 5-13.
3. Введение в географию. Семинарские и практические занятия. Изд. 2-е, перераб. и доп. //Под ред. К.Н.Дьяконов, Г.И.Гладкевич. 2004. – 72 с.
4. Гавриленко О. П. Методологія наукових досліджень / О.П. Гавриленко. К.: Ніка-Центр, 2008. – 172 с.
5. Голубчик М.М. Теория и методология географической науки /М.М. Голубчик, С.П.Евдокимов, Г.Н. Максимов, А.М. Носонов . – М.: Владос, 2005. – 463 с.
6. Жекулин, В.С. Введение в географию : Учебное пособие для вузов по спец. «География» [Текст] / В.С. Жекулин. – Л.: ЛГУ, 1989. – 270 с.
7. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні / Я.І. Жупанський. - Видання 2-ге. – К., 2006. – 276 с.
8. Исаченко А. Г. Теория и методология географической науки/ А.Г. Исаченко. – М.: Academia, 2004. – 400 с.
9. История и методология естественных наук: География. – М.: Наука, 1987. – 235 с.
10. Клицунова Н. К. Методы географических исследований: пособие для студентов спец. «География (по направлениям)». В 2 ч. - Ч. 1. Методы физико-географических исследований / Н. К. Клицунова. – Минск: БГУ, 2008. – 124 с.
11. Міжнародна хартія географічної освіти // Географія та основи економіки в школі. – 2000. – № 2. – С. 3–12.
12. Саушкин Ю.Г. Географическая наука в прошлом, настоящем и будущем / Ю.Г. Саушкин. - М., 1980.
13. Топчієв О.Г. Методологічні трансформації і сучасні парадигми в географії // Український географічний журнал. – 2010. – № 2. – С. 22-25.
14. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії / О.Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2001. – 540 с.
15. Маринич О.М. Структура географічної науки та її сучасний стан в Україні [Текст] / О.М.Маринич // УГЖ. – 1993. - № 1.- С.
16. Олещенко, В. Географічна наука на межі століть [Текст] / В. Олещенко // Краєзнавство. Географія. Туризм. 2000. - №16.- С. 8-11.
17. Гришанков Г. Е. Введение в физическую географию. Предмет и метод: Учебное пособие [Текст] / Г. Е. Гришанков. – К.: Знання, 2001. - 249с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Географія <http://geoswit.ucoz.ru/>
2. Географіка (Географічний портал) <http://geografica.net.ua/>
3. Географічний портал. - <http://geosite.com.ua/index/0-66>